

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

Vodič o članu 4 Protokola br. 4 uz Evropsku konvenciju o ljudskim pravima

---

Zabrana kolektivnog
protjerivanja stranaca

Ažurirano 30. aprila 2017.

Izdavači i organizacije koji žele prevesti i/ili reproducirati ovaj izvještaj u obliku štampane ili elektronske publikacije pozvani su da se obrate na adresu publishing@echr.coe.int kako bi dobili daljnje upute.

Ako želite saznati koji su vodiči o sudskoj praksi trenutno u procesu prevođenja, molimo pogledajte [Pending translations](#).

Ovaj Vodič pripremila je Direkcija *juriskonsulta*, te po Sud nije obavezujući. Može podlijegati uređivačkoj reviziji.

Ovaj Vodič je prvi put objavljen u aprilu 2016. godine. Redovno se ažurira sa novom sudskom praksom. Ova ažurirana verzija finalizirana je 30. aprila 2017. godine.

Ovaj dokument dostupan je za preuzimanje na adresi www.echr.coe.int (Case-law – Case-law analysis – Case-law guides). Za najnovije informacije o publikacijama, pratite Sud na Twitteru <https://twitter.com/echrpublication>.

Za ovaj prijevod, koji se objavljuje u dogovoru s Vijećem Evrope i Evropskim sudom za ljudska prava, odgovoran je isključivo prevodilac.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2017

Sadržaj

Napomena čitaocima	4
I. Porijeklo i svrha člana	5
II. Definicija “kolektivnog protjerivanja”	5
III. Lični djelokrug primjene: definicija “stranaca”	6
IV. Pitanja teritorijalne primjene i nadležnosti	6
V. Primjeri kolektivnog protjerivanja.....	7
VI. Primjeri mjera koje ne predstavljaju kolektivno protjerivanje	8
VII. Odnos prema članu 13 Konvencije	9
Lista citiranih predmeta	11

Napomena čitaocima

Ovaj Vodič je dio serije vodiča o Konvenciji, koje Evropski sud za ljudska prava (u daljnjem tekstu: „Sud”, „Evropski sud” ili „Sud u Strazburu”) izdaje da bi pravnike obavijestio o temeljnim presudama koje je Sud u Strazburu donio. Konkretno, ovaj Vodič analizira i rezimira sudsku praksu po članu 4 Protokola br. 4 uz Evropsku konvenciju o ljudskim pravima (u daljnjem tekstu: „Konvencija” ili „Evropska konvencija”) do 30. aprila 2017. Čitaocima se nude ključni principi u ovom području, kao i relevantni precedenti.

Citirana sudska praksa odabrana je iz vodećih, ključnih i/ili novijih presuda i odluka.*

Presude Suda služe ne samo kao odluke u predmetima koje Sud razmatra, već i da se generalno razjasne, čuvaju i razvijaju pravila uspostavljena Konvencijom, čime se daje doprinos u poštivanju obaveza koje su države preuzele kao visoke strane ugovornice (*Irska protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, 18. 1. 1978, § 154, Serija A, br. 25). Zadatak sistema uspostavljenog Konvencijom je da, u općem interesu, određuje pitanja javne politike, čime se podižu standardi zaštite ljudskih prava, a jurisprudencija u polju ljudskih prava širi u zajednici država potpisnica Konvencije (*Konstantin Markin protiv Rusije* [VV], 30078/06, § 89, ECHR 2012).

Ovaj Vodič se poziva na ključne riječi za svaki citirani član Konvencije i njenih dodatnih protokola. Pravna pitanja razmatrana u svakom predmetu rezimirana su u Listi ključnih riječi ([List of keywords](#)), odabranih iz rječnika termina preuzetih (uglavnom) direktno iz teksta Konvencije i njenih protokola.

Baza podataka sudske prakse ([HUDOC database](#)) Suda omogućava pretraživanje po ključnim riječima. Pretraživanje po ključnim riječima omogućava pronalaženje grupa dokumenata sličnog pravnog sadržaja (obrazloženja i zaključci Suda u svakom predmetu rezimiraju se ključnim riječima). Ključne riječi za pojedinačne predmete mogu se pronaći klikom na tag Case Details u bazi podataka HUDOC. Detaljnije informacije o Bazi podataka sudske prakse (HUDOC) i ključnim riječima možete naći u korisničkom priručniku – [HUDOC user manual](#).

---

* Citirana sudska praksa može biti na jednom ili oba službena jezika (engleski i francuski) Suda i Evropske komisije za ljudska prava. Osim ako drugačije nije navedeno, sve reference usmjeravaju na presudu u meritumu nekog od vijeća Suda. Skraćenica „(odl.)” ukazuje na to da se radi o odluci Suda, a skraćenica „[VV]” da je predmet razmatran pred Velikim vijećem.

Član 4 Protokola br. 4 – Zabrana kolektivnog protjerivanja stranaca

„Zabranjeno je kolektivno protjerivanje stranaca.”

Ključne riječi iz Baze podataka sudske prakse (HUDOC)

Zabrana kolektivnog protjerivanja stranaca (P4-4)

I. Porijeklo i svrha člana

1. Kad je 1963. godine napisan Protokol br. 4, bio je to prvi međunarodni ugovor koji se bavio pitanjem kolektivnog protjerivanja. Izvještaj sa objašnjenjem je ukazao na to da je svrha člana 4 bila formalna zabrana „kolektivnog protjerivanja stranaca određene grupe, što se dešavalo u nedavnoj historiji”. Iz tog je razloga „dogovoreno da se usvajanje [člana 4] i člana 3, stav 1 (zabrana protjerivanja vlastitih državljana) ni na koji način ne može tumačiti kao opravdavanje mjera kolektivnog protjerivanja koje se možda dešavalo u prošlosti” (*Hirsi Jamaa i drugi protiv Italije* [VV], § 174).

2. Osnovna svrha člana je spriječiti države da udalje određeni broj stranaca, a da prije toga ne ispituju njihove lične okolnosti, te s tim u vezi da im ne omoguće da iznesu svoje tvrdnje protiv mjera koje su donijele nadležne vlasti (*Ibid.*, § 177).

II. Definicija “kolektivnog protjerivanja”

3. Uvriježena definicija „kolektivnog protjerivanja” jest da su to „sve mjere koje poduzimaju nadležni organi kojima se stranci kao grupa primoravaju da napuste teritoriju države, izuzev gdje je takva mjera poduzeta nakon, te na osnovu razumnog i objektivnog ispitivanja okolnosti slučaja svakog pojedinog stranca iz te grupe” (*Andric protiv Švedske* (odl.); *Čonka v. Belgijum*, § 59; *Sultani protiv Francuske*, § 81; i odluke Komisije u predmetima *Becker protiv Danske*; *K. G. protiv Njemačke*; *O. i drugi protiv Luksemburga*; *Alibaks i drugi protiv Holandije*; *Tahiri protiv Švedske*). Činjenica da se izvjesnom broju stranaca uruče slične odluke ne dovodi do zaključka da se radi o „kolektivnom protjerivanju” ako je sve i jedna osoba dobila priliku da pojedinačno iznese svoje tvrdnje nadležnim organima protiv svog protjerivanja (*Alibaks i drugi protiv Holandije*, odluke Komisije; *Andric protiv Švedske* (odl.); *Sultani protiv Francuske*, § 81). Ovo, ipak, ne znači da u slučajevima gdje je izvršeno razumno i objektivno ispitivanje naročitih okolnosti svakog pojedinca „okolnosti koje su dovele do izvršenja protjerivanja više ne igraju nikakvu ulogu u utvrđivanju da li su ispoštovani uslovi iz člana 4 Protokola br. 4” (*Čonka protiv Belgije*, § 59).

4. Nadalje, ne postoji kršenje člana 4 Protokola br. 4 ako je nedonošenje odluke o pojedinačnom protjerivanju posljedica kažnjivog ponašanja podnosioca predstavke (*Berisha i Haljiti protiv Bivše Jugoslavenske Republike Makedonije* (odl.), gdje su podnosioci predstavke pokrenuli zajednički postupak za azil, te tako dobili jedinstvenu zajedničku odluku; *Dritsas protiv Italije* (odl.), gdje su podnosioci predstavke odbili pokazati svoje identifikacione dokumente policiji, zbog čega policija nije bila u mogućnosti donijeti naredbe o protjerivanju izdate na imena podnosilaca predstavke).

5. Može se zaključiti da „protjerivanje” ima isto značenje kao u članu 3 Protokola (zabrana protjerivanja vlastitih državljana): prema autorima Protokola br. 4, riječ „protjerivanje” treba tumačiti „u svom generičkom značenju u trenutnoj upotrebi (udaljiti sa mjesta)” (*Hirsi Jamaa i drugi*

protiv Italije [VV], § 174), s pozivanjem na *travaux préparatoires* Protokola br. 4). U predmetu *Khlaifia i drugi protiv Italije* [VV], Vlada Italije je naglasila da je postupak u kom su učestvovali podnosioci predstavke označen u domaćem pravu kao „odbijanje ulaska sa udaljenjem”, a ne kao „protjerivanje”. Sud, ipak, nije vidio razlog da odstupi od svoje ranije utvrđene definicije i zaključuje da nema sumnje da su podnosioci predstavke, koji su se nalazili na teritoriji Italije (u Centru za prijem na otoku Lampeduza, a kasnije prebačeni na brodove usidrene u luci Palermo), udaljeni s teritorije države i protiv svoje volje vraćeni u Tunis, što predstavlja „protjerivanje” u smislu člana 4 Protokola br. 4 (*Ibid.*, §§ 243–244).

III. Lični djelokrug primjene: definicija “stranaca”

6. „Stranci” u smislu člana 4 Protokola br. 4 nisu samo oni koji zakonito borave na teritoriji, već također i „svi oni koji nemaju stvarno pravo na državljanstvo u državi, bez obzira na to da li samo prolaze kroz državu ili borave u njoj ili su stalno nastanjeni u njoj, bez obzira na to da li su izbjeglice ili su ušli u državu na vlastitu inicijativu, i bez obzira na to da li su osobe bez državljanstva ili posjeduju drugo državljanstvo” (*Hirsi Jamaa i drugi protiv Italije* [VV], § 174, uz pozivanje na *travaux préparatoires* Protokola br. 4; *Gerogia protiv Rusije (I)* [VV], § 168). Tekst člana 4 Protokola br. 4 ne odnosi se na pravnu situaciju osoba na koje se odnosi, za razliku od člana 2 Protokola br. 4 (sloboda kretanja osoba „koje se nalaze zakonito na teritoriji države”) i člana 1 Protokola br. 7 (proceduralna zaštita u vezi s protjerivanjem stranaca „koji zakonito borave na teritoriji države”).

7. U skladu sa ovim tumačenjem, u predmetima o kojima je odlučivao, Sud je primjenjivao član 4 Protokola br. 4 na osobe koje su iz raznih razloga boravile na teritoriji države (tražiocu azila u predmetu *Čonka protiv Belgije i Sultani protiv Francuske*; migranti u predmetu *Gruzija protiv Rusije (I)* [VV], § 170, bez obzira na to da li su zakonito boravili u tuženoj državi ili ne) ili su ih presreli brodovi sa dignutom zastavom tužene države na otvorenom moru i vratili ih u državu porijekla (*Hirsi Jamaa i drugi protiv Italije* [VV]).

IV. Pitanja teritorijalne primjene i nadležnosti

8. Većina predmeta koji su pokrenuti pred organima Konvencije po članu 4 Protokola br. 4 odnosili su se na strance koji su već bili na teritoriji tužene države (*K. G. protiv Njemačke*, odluka Komisije; *Andric protiv Švedske* (odl.); *Čonka protiv Belgije*), zbog čega se nije javljalo pitanje teritorijalne nadležnosti.

9. Predmet *Hirsi Jamaa i drugi protiv Italije* [VV] ticao se operacije italijanskih organa vlasti vraćanja stranaca na otvorenom moru i prebacivanja neregularnih migranata u Libiju. Sud je morao razmotriti da li se može primijeniti član 4 Protokola br. 4 u situaciji gdje se udaljavanje odvijalo izvan državne teritorije, odnosno na otvorenom moru. Sud je primijetio da ni tekst ni *travaux préparatoires* Konvencije nisu zabranjivali izvanteritorijalnu primjenu ove odredbe. Nadalje, ako se član 4 Protokola br. 4 primjenjuje samo na kolektivno protjerivanje sa državne teritorije države potpisnice Konvencije, značajna komponenta savremenih migracijskih modela ne bi potpadala pod okvir te odredbe, a migranti koji su odvedeni na otvoreno more, često rizikujući svoje živote, i koji nisu uspjeli stići do granica države, ne bi imali pravo na ispitivanje ličnih okolnosti prije protjerivanja, za razliku od onih koji putuju kopnom. Pojam protjerivanja, poput koncepta „nadležnosti”, u osnovi je jasno teritorijalan. U slučajevima gdje je Sud ipak utvrdio da je država izuzetno primijenila svoju nadležnost izvan državne teritorije, mogao bi prihvatiti da je primjena izvanteritorijalne nadležnosti te države stekla oblik kolektivnog protjerivanja. Sud je također ponovio da posebna priroda pomorskog okruženja nije učinila taj prostor prostorom izvan prava. Stoga je zaključio da udaljenje stranaca provedeno u kontekstu presretanja na otvorenom moru, koje provode organi vlasti države u okviru

izvršavanja svojih suverenih nadležnosti, a čiji je cilj spriječiti migrante da stignu do granica države ili ih čak odbaciti do druge države, predstavlja vršenje nadležnosti koje uključuje odgovornost predmetne države prema članu 4 Protokola br. 4 (*Ibid.*, §§ 169–182).

10. Sud je slijedio isti pristup u vezi s presretanjem i trenutnom deportacijom migranata koji su tajno stigli, a što je radila granična policija, pri čemu je odbio prigovor vlade da član 4 Protokola br. 4 nije primjenjiv *ratione materiae* u slučajevima odbijanja ulaska na državnu teritoriju osobama koje su nezakonito stigle (*Sharifi i drugi protiv Italije i Grčke*, §§ 210–213, u vezi s deportacijom u Grčku migranata koji su se tajno ukrkali na brodove za Italiju i koji su stigli u italijansku luku Ankona). Sud nije smatrao neophodnim da odlučuje da li su podnosioci predstavke vraćeni nakon što su stigli na teritoriju Italije ili ranije budući da se član 4 Protokola br. 4 u svakom slučaju primjenjuje na obje situacije.

V. Primjeri kolektivnog protjerivanja

11. Sud je utvrdio kršenje člana 4 Protokola br. 4 u samo šest predmeta. U četiri od njih (*Čonka protiv Belgije*, *Gruzija protiv Rusije (I)* [VV], *Shioshvili i drugi protiv Rusije*, *Berdzenishvili i drugi protiv Rusije*), osobe koje su bile meta protjerivanja su imale isto porijeklo (romske porodice iz Slovačke u prvom predmetu, a državljani Gruzije u ostalim). U druga dva predmeta (*Hirsi Jamaa i drugi protiv Italije* [VV] i *Sharifi i drugi protiv Italije i Grčke*), utvrđeno kršenje obuhvatalo je cijelu grupu osoba (migranata i tražilaca azila) bez odgovarajuće potvrde pojedinačnog identiteta članova grupe.

12. U predmetu *Čonka protiv Belgije* podnosioci predstavke deportovani su samo na osnovu toga što je njihov boravak u Belgiji prekoračio rok od tri mjeseca, a u naredbi o protjerivanju se nije navodio njihov zahtjev za azilom ili odluke u toj stvari. U tim okolnostima i s obzirom na veliki broj osoba istog porijekla koje su doživjele istu sudbinu kao i podnosioci predstavke, Sud je smatrao da provedena procedura nije omogućila da se uklone sve sumnje u činjenicu da se moglo raditi o kolektivnom protjerivanju. Ta je sumnja pojačana nizom faktora: *prvo*, prije deportacije podnosilaca predstavke, politički organi vlasti najavili su izvođenje operacija ove vrste i izdali uputstva nadležnim organima vlasti o njenom provođenju; *drugo*, od svih predmetnih stranaca se tražilo da u isto vrijeme pristupe u policijsku stanicu; *treće*, uručene su im naredbe u kojima se od njih zahtijevalo da napuste teritoriju, te za njihovo lišenje slobode, što je sve bilo izraženo na identičan način; *četvrto*, strancima je bilo veoma teško stupiti u kontakt sa advokatima; *te, na kraju*, postupak azila nije bio završen. Ukratko, ni u jednom trenutku tokom perioda između uručenja obavijesti strancima da pristupe u policijsku stanicu i njihove deportacije, postupak nije osigurao dovoljno garancija kojima bi se pokazalo kako su lične okolnosti svakog pojedinca istinski i pojedinačno uzete u obzir. U zaključku, došlo je do kršenja člana 4 Protokola br. 4 (*Ibid.*, §§ 59–63).

13. U predmetu *Hirsi Jamaa i drugi protiv Italije* [VV] prebacivanje podnosilaca predstavke (državljanima Somalije i Eritreje) u Libiju izvršeno je bez ispitivanja ličnih okolnosti svakog pojedinca. Italijanski organi vlasti nisu izvršili postupak utvrđivanja identiteta, te su samo ukrkali podnosiocima predstavke na brodove i zatim ih iskrkali u Libiji. Nadalje, osoblje na vojnim brodovima nije bilo obučeno da izvrši pojedinačne informativne razgovore, te nisu koristili pomoć prevodilaca ni pravnih savjetnika. Sud je zaključio da je udaljenje podnosilaca predstavke bilo kolektivne prirode, suprotno članu 4 Protokola br. 4 (*Ibid.*, §§ 185–186).

14. Predmet *Gruzija protiv Rusije (I)* [VV] odnosio se na naredbe ruskih sudova da se protjeraju hiljade državljanina Gruzije. Sud je smatrao da bez obzira na to što je za svakog državljanina Gruzije donesena pojedinačna sudska odluka, provođenje postupka protjerivanja tokom tog perioda (septembar 2006. – januar 2007) i broj protjeranih državljanina Gruzije učinili su nemogućim da se izvrši razumno i objektivno ispitivanje ličnih okolnosti svakog pojedinca. Nadalje, Rusija je provela koordiniranu politiku lišenja slobode, zadržavanja i protjerivanja državljanina Gruzije. Bez obzira na to

što Sud nije dovodio u pitanje pravo država da uspostave vlastite imigracijske politike, problemi sa upravljanjem migracijskim tokovima nisu mogli opravdati pribjegavanje praksama koje nisu usaglašene s Konvencijom. Sud je zaključio da protjerivanje državljana Gruzije nije izvršeno na osnovu razumnog i objektivnog ispitivanja ličnih okolnosti svakog pojedinca, te da ovo predstavlja administrativnu praksu koja krši član 4 Protokola br. 4 (*Ibid.*, §§ 171–178).

15. Predmet *Shioshvili i drugi protiv Rusije* odnosio se na protjerivanje sa ruske teritorije Gruzijke u visokoj trudnoći, u pratnji njeno četvero male djece. Sud je utvrdio kršenje u slučaju majke, jer je bila podvrgnuta administrativnoj praksi protjerivanja državljana Gruzije u jesen 2006. godine bez pravilnog ispitivanja njihovih ličnih okolnosti (§ 71). Sud je došao do istog zaključka u predmetu *Berdzenishvili i drugi protiv Rusije*, §§ 83-84, u pogledu četrnaest državljana Gruzije čije protjerivanje su naredili domaći sudovi u istom periodu.

16. U predmetu *Sharifi i drugi protiv Italije i Grčke*, Italija je deportovala određen broj osoba (državljana Afganistana) u Grčku, tvrdeći da samo Grčka ima nadležnost, prema dablinskom sistemu (koji služi da odredi koja je država članica Evropske unije odgovorna za ispitivanje zahtjeva za azil koji su podnijeli državljani trećih država u jednoj od država članica), da odluči o mogućem zahtjevu za azil. Sud je ipak smatrao da su italijanski organi vlasti trebali provesti pojedinačnu analizu situacije svakog od podnosilaca predstavke kako bi utvrdili da li Grčka zaista ima nadležnost u ovoj stvari, umjesto da ih sve deportuje. Nijedan oblik kolektivnog i neselektivnog povratka ne može se opravdati pozivanjem na dablinski sistem, koji se u svim slučajevima mora primijeniti na način koji je usaglašen s Konvencijom. Nadalje, Sud je uzeo na znanje slične izvještaje koje su podnijele treće strane koje su intervenirale ili su oni pribavljeni od drugih međunarodnih izvora, koji su opisivali epizode operacija italijanskih graničnih organa u lukama Jadranskog mora koji su neselektivno vraćali u Grčku osobe lišene svih materijalnih i procesnih prava. Prema ovim izvorima, samo je zahvaljujući dobroj volji granične policije, koja je presrela osobe bez dokumenata, bilo omogućeno da one stupe u kontakt s prevodiocima i zvaničnicima koji su bili u mogućnosti da im pruže minimalne informacije o postupcima vezanim za njihova prava na azil. Daleko je bio češći slučaj da su odmah predavani kapetanima trajekta kako bi bili vraćeni u Grčku. U svjetlu ovih elemenata, Sud je zaključio da trenutni povratak kojem su podnosioci predstavke bili podvrgnuti predstavlja kolektivno i neselektivno protjerivanje kojim se krši član 4 Protokola br. 4 (*Ibid.*, §§ 214–225).

VI. Primjeri mjera koje ne predstavljaju kolektivno protjerivanje

17. U predmetu *Sultani protiv Francuske*, Sud je utvrdio da su ispitane lične okolnosti podnosioca predstavke. Mogao je predočiti svoje tvrdnje protiv protjerivanja, a domaći organi vlasti su ne samo uzeli u obzir ukupan kontekst u Afganistanu već i izjavu podnosioca predstavke u pogledu njegove lične situacije i rizika kojem bi, kako je tvrdio, bio izložen da se vrati u svoju državu porijekla (*Ibid.*, § 83, gdje deportacija podnosioca predstavke u Afganistan na „kolektivnom letu” nije provedena zbog privremene mjere koju je Sud donio prema Pravilu 39. Pravila Suda; *Ghulami protiv Francuske* (odl.), gdje se slijedio isti pristup u vezi s prisilnom deportacijom u Afganistan; vidjeti također, nepostojanje kolektivnog protjerivanja, *Andric protiv Švedske* (odl.); *Tahiri protiv Švedske*, odluka Komisije).

18. U slučajevima u kojima su ispitane lične okolnosti predmetnih osoba, nije utvrđeno kršenje, čak i kada su zajedno odvedeni do sjedišta policije, kada su neki deportovani u grupama, te kada su naredbe za deportaciju i prateći dopisi pripremljeni jednoobrazno, samim tim upotrebom identičnih formulacija, i kada nije bilo pozivanja na ranije odluke vezane za postupak azila (*M. A. protiv Kipra*, §§ 252–255, u vezi s pojedincem koji je tvrdio da je podvrgnut operaciji kolektivnog protjerivanja zajedno sa grupom sirijskih Kurda; uporediti sa okolnostima iz predmeta *Čonka protiv Belgije*, § 10).

Sama činjenica da je učinjena greška u odnosu na status nekih od predmetnih osoba (naročito podnosioca predstavke, jer je naredba za deportaciju donesena dok je njegov zahtjev za azil još uvijek bio u postupku obrade) ne može se uzeti kao pokazatelj da je došlo do kolektivnog protjerivanja (*M. A. protiv Kipra*, §§ 134 i 254).

19. U predmetu *Khlaifia i drugi protiv Italije* [VV], Sud je pojasnio da član 4 Protokola br. 4 ne garantira pravo na pojedinačni informativni razgovor u svim okolnostima; zahtjevi ove odredbe mogu biti ispunjeni u situacijama gdje svaki stranac ima istinsku i učinkovitu mogućnost predočavanja argumenata protiv svog protjerivanja, dok nadležni organi odgovorne države pravilno ispituju ove argumente (*Ibid.*, § 248). Podnosioci predstavke su u dva navrata prošli postupak utvrđivanja identiteta i utvrđeno je njihovo državljanstvo, a u svakom su trenutku, da su to htjeli, imali istinsku i učinkovitu mogućnost predočavanja argumenata protiv svog protjerivanja. Iako su naredbe o zabrani ulaska napisane na sličan način – jedina razlika bila je u ličnim podacima svakog od migranata – i bez obzira na činjenicu da je veliki broj migranata iz iste države (Tunis) protjeran u relevantno vrijeme, Sud je utvrdio da se relativno jednostavna i standardizirana priroda naredbe može objasniti činjenicom da podnosioci predstavke nisu imali važeće putne isprave i da nisu tvrdili da se plaše zlostavljanja u slučaju vraćanja ili da postoje neke druge pravne prepreke za njihovo protjerivanje. Stoga nije bilo nerazumno samo po sebi što su te naredbe pisane na relativno jednostavan i standardiziran način. U naročitim okolnostima ovog predmeta, slijedilo je da virtualno istovremeno udaljenje ova tri podnosioca predstavke nije navodilo na zaključak da je njihovo protjerivanje bilo kolektivno (*Ibid.*, §§ 249–254).

20. U predmetima *Shioshvili i drugi protiv Rusije*, §§ 70–72, i *Berdzenishvili i drugi protiv Rusije*, §§ 81–82, u odsustvu sudske naredbe o protjerivanju ili naredbe bilo kog drugog organa vlasti protiv podnosioca predstavke, Sud nije bio u mogućnosti zaključiti da su bili podvrgnuti „mjeri primoravanja stranaca, kao grupe, da napuste državu”. Zaključak bi bio isti čak i da je administrativna praksa u relevantno vrijeme navodila podnosiocima predstavke u oba predmeta da se plaše lišenja slobode, zadržavanja i protjerivanja, te je stoga bilo razumljivo da bi morali napustiti državu u iščekivanju naredbe o protjerivanju. Ipak, iako su okolnosti podnosioca predstavke same za sebe mogle sadržavati elemente primoravanja da napuste državu, one se ne mogu izjednačiti sa odlukom o protjerivanju ili nekom drugom zvaničnom mjerom primoravanja. Sud nije utvrdio kršenje člana 4 Protokola br. 4 u ovim okolnostima.

VII. Odnos prema članu 13 Konvencije

Član 13 Konvencije – Pravo na efikasan pravni lijek

„Svako čija su prava i slobode, priznate ovom Konvencijom, narušeni, ima pravo na pravni lijek pred nacionalnim vlastima, čak i onda kada su povredu ovih prava i sloboda učinile osobe u vršenju svoje službene dužnosti.”

Ključne riječi iz Baze podataka sudske praskе (HUDOC)

Efikasan pravni lijek (čl. 13) – Utemeljen zahtjev (čl. 13) – Nacionalne vlasti (čl. 13)

21. Pojam efikasnog pravnog lijeka iz člana 13 Konvencije zahtijeva da taj pravni lijek može spriječiti izvršenje mjera koje su u suprotnosti s Konvencijom, a čija su djelovanja potencijalno nepovratna. S tim u vezi, nije u skladu s članom 13 da se izvrše takve mjere prije nego što nacionalne vlasti ispituju da li su one usaglašene s Konvencijom (*Čonka protiv Belgije*, § 79). To znači da pravni lijek mora imati suspenzivno djelovanje kako bi ispunio zahtjeve člana 13 Konvencije u vezi s članom 4 Protokola br. 4

(*Ibid.*, §§ 77–85, u vezi sa efikasnošću pravnih lijekova pred Državnim savjetom Republike Francuske /*Conseil d'État*). Ipak, treba primijetiti da nedostatak suspenzivnog djelovanja odluke o udaljenju ne predstavlja sam po sebi kršenje člana 13 u vezi s članom 4 Protokola br. 4, tamo gdje podnosilac predstavke ne tvrdi da postoji stvaran rizik of kršenja prava, garantiranih članom 2 ili 3 u državi odredišta (*Khlaifia i drugi protiv Italije* [VV], § 281). U toj situaciji, Konvencija ne nameće apsolutnu obavezu države da garantira automatski suspenzivni lijek, već samo zahtijeva da predmetna osoba treba imati efikasnu mogućnost osporavanja odluke o protjerivanju na način da nezavisan i nepristrasan domaći forum temeljito ispita njegove ili njene prigovore (*Ibid.*, § 279).

22. Nedostatak domaćih procedura koje omogućavaju potencijalnim tražiocima azila da podnesu svoje prigovore zasnovane na Konvenciji (po članu 3 Konvencije – Zabrana mučenja i neljudskog i ponižavajućeg postupanja – i članu 4 Protokola br. 4) nadležnim organima i da dobiju temeljitu i rigoroznu procjenu svojih zahtjeva prije nego se izvrši udaljenje može također dovesti do kršenja člana 13 Konvencije (*Hirsi Jamaa protiv Italije* [VV], §§ 201–207; *Sharifi i drugi protiv Italije i Grčke*, §§ 240–243). U nekim okolnostima, postoji jasna veza između provođenja kolektivnih protjerivanja i činjenice da su predmetne osobe bile efikasno spriječene da podnesu zahtjev za azil ili da pristupe bilo kom domaćem postupku kojim se ispunjavaju zahtjevi iz člana 13 (*Ibid.*, § 242).

23. Ipak, kako se nedostatak efikasnih i dostupnih pravnih lijekova također sam za sebe ispituje prema članu 4 Protokola br. 4, Sud može također odlučiti da u naročitom slučaju nema potrebe da odvojeno ispituje ovaj aspekt prema članu 13 Konvencije (*Gruzija protiv Rusije (I)* [VV], § 212).

Lista citiranih predmeta

Sudska praksa citirana u ovom Vodiču obuhvata presude i odluke Suda i odluke i izvještaje Evropske komisije za ljudska prava („Komisija”).

Osim ako drugačije nije navedeno, sve reference usmjeravaju na presudu u meritumu, nekog od vijeća Suda. Skraćenica „(odl.)” ukazuje na to da se radi o odluci Suda, a skraćenica „[VV]” da je predmet razmatran pred Velikim vijećem.

Poveznice na predmete citirane u elektronskoj verziji ovog Vodiča usmjeravaju na Bazu podataka sudske prakse – HUDOC (<http://hudoc.echr.coe.int>), koja omogućava pristup sudskoj praksi Suda (presude i odluke Velikog vijeća, vijeća i odbora, komunicirani predmeti, savjetodavna mišljenja i pravni sažeci iz Informativnih bilješki o sudskoj praksi) i Komisije (odluke i izvještaji), kao i rezolucijama Komiteta ministara.

Sud presude i odluke donosi na engleskom i/ili francuskom jeziku, koji su službeni jezici Suda. Baza podataka HUDOC također sadrži i prijevode mnogih važnih predmeta na više od četrdeset neslužbenih jezika, kao i poveznice na oko stotinu zbirki sudske prakse dostupnih na internetu koje su izradile treće strane.

—A—

Alibaks i drugi protiv Holandije, br. 14209/88, odluka Komisije od 16. decembra, Odluke i izvještaji 59.

Andric protiv Švedske (odl.), br. 45917/99, 23. februar 1999.

—B—

Becker protiv Danske, br. 7011/75, odluka Komisije od 3. oktobra 1975, Odluke i izvještaji 4

Berdzenishvili i drugi protiv Rusije, br. 14594/07 i 6 drugih, 20. decembar 2016.

Berisha i Haljiti protiv Bivše Jugoslavenske Republike Makedonije (odl.), br. 18670/03, ECHR 2005-VIII (izvodi)

—C—

Čonka protiv Belgije, br. 51564/99, ECHR 2002-I

—D—

Dritsas protiv Italije (odl.), br. 2344/02, 1. februar 2011.

—G—

Gruzija protiv Rusije (I) [VV], br. 13255/07, ECHR 2014 (izvodi)

Ghulami protiv Francuske (odl.), br. 45302/05, 7. april 2009.

—H—

Hirsi Jamaa i drugi protiv Italije [VV], br. 27765/09, ECHR 2012

—K—

K. G. protiv Njemačke, br. 7704/76, odluka Komisije od 1. marta 1977.

Khlaifia i drugi protiv Italije [VV], br. 16483/12, ECHR 2016 (izvodi)

—M—

M. A. protiv Kipra, br. 41872/10, ECHR 2013 (izvodi)

—O—

O. i drugi protiv Luksemburga, br. 7757/77, odluka Komisije od 3. marta 1978.

—S—

Sharifi i drugi protiv Italije i Grčke, br. 16643/09, 21. oktobar 2014.

Shioshvili i drugi protiv Rusije, br. 19356/07, 20. decembar 2016.

Sultani protiv Francuske, br. 45223/05, ECHR 2007-IV (izvodi)

—T—

Tahiri protiv Švedske, br. 25129/94, odluka Komisije od 11. januara 1995.